

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ТА НОВІ ПОГЛЯДИ В РОЗУМІННІ ПОСТАЧАННЯ ПРИРОДНОГО ГАЗУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Слід погодитись, що нафтогазова галузь за своєю суттю є однією із основних галузей економіки України, яка впливає як на економічне становище країни, так і на інші процеси, що проходять у державі і таким чином діяльність суб'єктів на даному ринку повинна бути прозорою та такою, що відповідає як інтересам держави, так і інтересам самих суб'єктів господарювання, що обумовлює відповідне правове регулювання [1]. Господарська діяльність з постачання природного газу представляє собою багатогранний процес господарювання у нафтогазової галузі, що безпосередньо пов'язане з існуванням специфіки та особливостей цього процесу, у тому числі щодо правового регулювання цієї діяльності. Цей процес охоплює структурну побудову взаємовідносин між відповідними суб'єктами ринку постачання природного газу, організація діяльності яких у свою чергу повинна відповідати вимогам діючого законодавства. Таким чином, здійснення постачання природного газу повинне базуватися на засадах чіткого дотримання всіма суб'єктами ринку вимог діючого законодавства, забезпечення належного рівню безпеки та надійності газопостачання, захисту прав та гарантуванні інтересів споживачів, сприяння розвитку та розширення конкуренції, враховуючи існуючий вплив природних монополій на ринок постачання.

Відповідно до пункту 18 частини першої статті 1 Закону України «Про засади функціонування ринку природного газу» від 08 липня 2010 року: «постачання природного газу – це господарська діяльність на ринку природного газу, що підлягає ліцензуванню й полягає в наданні послуг та пов'язана з реалізацією природного газу безпосередньо споживачам на підставі укладених з ними договорів» [2, ст. 1]. Науковці І.Є. Замойський, О.Р. Зельдіна, Б.А. Сорокін дійшли висновку, що «газопостачання – це послуга, яка передбачає реалізацію природного або скрапленого газу шляхом транспортування його

споживачу» [3]. Це підтверджує той факт, що постачання природного газу являє собою складний комплекс взаємопов'язаних процесів, які пов'язані з реалізацією та транспортуванням природного газу.

Згідно пункту 2 Правил надання населенню послуг з газопостачання, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 09 грудня 1999 року № 2246 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2004 року № 476), газопостачання визначається як послуга, яка передбачає реалізацію природного або скрапленого газу шляхом транспортування його до споживача [4, п. 2]. З вищевказаного випливає, що газопостачання є господарською діяльністю щодо надання послуг та пов'язане з реалізацією природного газу, тобто послуга щодо газопостачання передбачає реалізацію газу відповідним шляхом споживачеві. Договір постачання природного газу охоплює відносини з надання послуг, тобто його предметом є послуга, а саме передача газу споживачеві, правовідносини з цього договору мають зобов'язальний характер. Тобто, зміст правової природи газопостачання полягає у зобов'язанні постачальника безперервно, протягом дії відповідного договору, надавати споживачеві послуги з газопостачання, який у свою чергу зобов'язується своєчасно оплачувати надані послуги за встановленими тарифами (цінами).

Поняття постачання природного газу, як виду господарської діяльності, визначається через його ознаки, які дозволяють відрізнити його від інших видів господарської діяльності на ринку природного газу, такими характерними ознаками є: 1. Сфера здійснення – ринок постачання природного газу; 2. Спеціальний суб'єкт, який повинен мати відповідну ліцензію на здійснення цього виду господарської діяльності; 3. Зміст – послуга, яка передбачає реалізацію природного або скрапленого газу шляхом транспортування його до споживача; 4. Наявність договору, як обов'язкової умови надання такого виду послуг споживачеві; 5. Наявність впливу природної монополії на господарсько-правову організацію постачання природного газу. Варто підкреслити, що суб'єкти господарювання – постачальники природного газу є складовими елементами господарської системи ринку природного газу і від належної

господарсько-правової організації їх діяльності залежить стабільність функціонування господарської системи відповідного рівню. При цьому, на наш погляд, основними орієнтирами (принципами) господарсько-правової організації діяльності цих суб'єктів повинні бути: 1) сприяння розвитку конкурентного середовища в рамках втілення відповідних господарсько-правових заходів щодо створення ефективного конкурентного середовища та підвищення конкурентоспроможності господарюючих суб'єктів; 2) подолання негативного впливу на конкуренцію шляхом виключення можливості монополізації ринку природного газу з боку окремих суб'єктів господарювання та забезпечення конкурентних засад у здійсненні поставок природного газу; 3) впровадження господарсько-правових механізмів запобігання дискримінації господарюючих суб'єктів, що діють на суміжних ринках з боку суб'єктів природних монополій; 4) наявність ефективних механізмів реалізації і захисту прав та інтересів споживачів природного газу, при забезпеченні збалансованості інтересів суб'єктів господарської діяльності та інтересів споживачів природного газу; 5) впровадження належної інвестиційної політики, яка повинна бути спрямована на сприяння залученню інвестицій, розробку відповідних інвестиційних проектів, в тому числі приватних інвестицій громадян та юридичних осіб України, при чіткому гарантуванні захисту їх інтересів; 6) створення адаптивної інфраструктури інноваційної діяльності через практичну реалізацію інноваційних проектів з енергозбереження та заміщення природного газу іншими видами енергоресурсів, диверсифікації джерел і маршрутів постачання природного газу.

Таким чином, процеси, які відбуваються у газовому секторі вимагають постійного моніторингу. Ґрунтового аналізу вимагає саме система взаємовідносин, що склалася на ринку постачання природного газу, враховуючи той факт, що ця діяльність належить до суміжних ринків, які тісно пов'язані з діяльністю на ринку природних монополій, та, як зазначалося, здійснюються безпосередньо під впливом існуючої природної монополії.

Література:

1. Масс Є., Тарасова А. Щодо вдосконалення правового регулювання укладення та виконання господарських договорів суб'єктами господарювання, які здійснюють діяльність із транспортування та постачання природного газу розподільними (промисловими) трубопроводами // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: металургія/Вип. 102. Донецьк.:Дон НТУ, 2005. – С.206 – 209.
2. Про засади функціонування ринку природного газу : Закон України від 08.07.2010 № 2467 – VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 48. – Ст. 566 (зі змінами).
3. Сорокін Б.А. Висновок судової економіко-правової експертизи по справі №20/379 за позовом Дочірньої компанії «Газ України» НАК «Нафтогаз України», м. Київ до ВАТ «Донецькоблгаз» м. Донецьк від 28 лютого 2005р./ З архіву ВАТ «Донецькоблгаз».
4. Про затвердження Правил надання населенню послуг з газопостачання: Постанова Кабінету Міністрів України від 09.12.1999 № 2246 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 14.04.2004 № 476) // Офіційний вісник України. – 1999. – № 50. – Ст. 55.

Подрез-Ряполова Ірина Валеріївна – здобувач кафедри господарського права Національного юридичного університету України імені Ярослава Мудрого